

Aanbevelingen voor het lokaal zwerfjongerenbeleid

MOVISIE heeft in opdracht van de EU internationaal vergelijkend onderzoek gecoördineerd naar de leefsituatie van zwerfjongeren. Wat zijn de risicofactoren en interventiemogelijkheden? Voor Nederland heeft MOVISIE een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar de invoering van in Engeland effectief gebleken preventieve interventies. Hier vindt u de conclusies en de aanbevelingen die MOVISIE op basis van dit traject doet voor het lokaal zwerfjongerenbeleid in Nederland. Voor meer informatie: www.movisie.nl/maatschappelijke_zorg/combating_youth_homelessness.

Veilige huisvesting

De Nederlandse zwerfjongerenproblematiek is vergelijkbaar met die van Groot-Brittannië. De aanpak verschilt echter wel. Nederland zet vooral in op individuele hulpverlening op basis van indicatiestelling. In Groot-Brittannië ligt het accent op het voorzien in de basisbehoeften van veilige huisvesting: bij de ouders, in andere gezinnen of in jongerenhuisvesting) en scholing/werk. Groot-Brittannië zet daarbij vrijwillige ondersteuning en collectieve voorzieningen in voor het gezin/de jongere. Deze meer preventieve aanpak sluit aan op het krachtgericht en zelfregieverstrekend werken, met inzet van informele ondersteuning zoals die nu meer en meer ingang vindt in Nederlandse praktijken. Denk bijvoorbeeld aan de inzet van Eigen Kracht Conferenties.

Uit het Britse model kunt u de volgende interventies in uw gemeentelijk beleid inpassen:

- Tijdelijke vrijwillige opvang: een gezin vangt een jongere voor een paar nachten op, tot maximaal twee weken. Hiervoor is geen indicatie nodig. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan verbetering van de thuissituatie of een andere oplossing voor veilige en stabiele huisvesting.
- Family mediation: een jongere wordt gekoppeld aan een vrijwilliger die de jongere begeleidt. In de thuissituatie vin-

den gesprekken plaats om erachter te komen hoe de jongere veilig thuis kan blijven wonen of waar hij/zij naartoe kan.

- Preventielessen: ervaringsdeskundigen geven in brugklassen van scholen waar veel risicjongeren zitten voorlichting over dakloosheid en hoe dit te voorkomen.

Risicofactoren bij jongeren die dakloos worden in Nederland

- Problematische gezinssituatie: opvoedingsproblemen, mishandeling en verwaarlozing, ruzies (sociaal/cognitief)
- Problematische gezinssituatie: armoede, schulden, werkloosheid (financieel/economisch)
- Een grote hoeveelheid verschillende woonplekken
- Het opgroeien in een tehuis/pleeggezin
- Het ontbreken van een veilig en stabiel 'thuis'
- Schooluitval
- Weglopen van thuis of uit een (te)huis

Een jongere bij wie dit speelt heeft ondersteuning nodig bij het realiseren van veilige en stabiele huisvesting. Bij voorkeur door het verbeteren van de relatie met het gezin/de familie. Daarmee kunt u dakloosheid en maatschappelijke teloorgang voorkomen. Zo gauw de situatie is gestabiliseerd komen deelname aan werk en scholing en eventuele psychosociale hulpverlening in beeld om het toekomstperspectief te verbeteren.

Preventie

De voornaamste conclusie uit het Europees onderzoek is, dat een problematische thuissituatie de grootste risicofactor vormt voor jongeren om dakloos te worden. Inzetten op preventie betekent daarom: inzetten op versterking van het gezin of op begeleide verzelfstandiging. Hierbij zijn drie overgangs- of crisis-situaties aan te geven, die zich bij uitstek lenen voor het starten van preventieve interventies:

- Dreigende schooluitval;
- Signalen van problematische gezinsomstandigheden, zoals huiselijk geweld, pedagogische onmacht, verwaarlozing, wegloupedrag, multiproblemen;
- Vertrek uit een zorg- of detentie-institutie. Een extra risico is dat de jongere door de overgang van 18-/18+ uit beeld raakt.

Ook is preventieve aandacht nodig voor de andere kinderen uit een gezin waarin één kind (dreigend) dakloos blijkt.

MOVISIE doet de volgende aanbevelingen voor het lokale zwerfjongerenbeleid:

Bindende afspraken bij schooluitval en onveilige thuissituaties

Het is belangrijk gericht aandacht te besteden aan (dreigende) dakloosheid bij de al bestaande integrale aanpakken voor dreigende schooluitval en vroegtijdig schoolverlaten, van huiselijk geweld, risicojongeren en multiprobleemgezinnen. Het gaat niet alleen om signaleren, maar ook om interveniëren. Leg afspraken vast over hoe te handelen. In Gelderland zijn bijvoorbeeld afspraken tussen politie en jeugdzorg gemaakt om altijd een huisbezoek te doen en een gezin actief hulp aan te bieden als een van de kinderen wegloupt. De jongere moet de kans krijgen zelf zijn verhaal te doen en

aan te geven wat hij nodig heeft, los van de rest van het gezin. In Groot-Brittannië werkt men veel met vrijwillige coaches voor deze jongeren en zet men bij weglopen vrijwillige tijdelijke opvanggezinnen in om een rustige situatie te creëren en van daaruit naar een oplossing te kunnen zoeken (maximaal 2 weken).

Vaste procedures bij verlaten van institutie

Maak vaste afspraken over het tijdig starten van een traject als een jongere een instelling of detentie gaat verlaten. Belangrijk is dat daarbij integrale trajecten worden ingezet, waarin het perspectief op veilige (zelfstandige) huisvesting, scholing en werk voorop staan. De overgang van verantwoordelijkheden op het gebied van zowel AWBZ-begeleiding, de regeling Werken naar Vermogen en de ambulante jeugdzorg geven gemeenten meer mogelijkheden om integrale trajecten aan te bieden. U kunt aansluiten op de praktijken van één gezin, één plan die op veel plaatsen ontstaan.

Voldoende jongerenhuisvesting

Een randvoorwaarde is te zorgen voor voldoende adequate jongerenhuisvesting, die ook toegankelijk is voor probleemjongeren. Als er een tekort is: zoek met woningcorporaties en/of projectontwikkelaars naar alternatieven, bijvoorbeeld antikraakwoningen in leegstaande kantoor- en stadsvernieuwingsspanden, wonen tegen gereduceerd tarief in ruil voor het verrichten van bepaalde (onderhouds- of conciërge)diensten enzovoorts. Zorg voor afspraken met een woningcorporatie en een zorginstelling over trajecten waarin de jongere eerst van de zorginstelling die hem begeleidt huurt en na een jaar zelf huurder wordt. Wanneer het goed blijft gaan, wordt de begeleiding vervolgens afgebouwd.

Extra aandacht voor perspectief op scholing en werk

Met de drie transities heeft de gemeente veel mogelijkheden om in te zetten op gerichte inspanningen om deze jongeren perspectieven te bieden op scholing en arbeid: iedere zwerfjongere die alsnog een goede start maakt in de arbeidsmarkt, bespaart jarenlange uitkeringen, nog afgezien van de maatschappelijke opbrengsten door vermindering van zorgconsumptie en verminderde criminaliteit. Op dit thema is samenwerken met het lokale bedrijfsleven in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen nodig. Denk ook aan young professionals als vrijwillige coaches.

Meer informatie:

Petra van Leeuwen
p.vanleeuwen@movisie.nl
Anne-Marie van Bergen
a.vanbergen@movisie.nl
Anna van Deth
a.vandeth@movisie.nl

Kennis en advies voor
maatschappelijke ontwikkeling